

# STUREN OF GESTUURD WORDEN?



OVER DE  
LEGITIMITEIT  
VAN STUREN  
MET DATA

DATA DEBAT DENKKADER

## **DE RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR**

is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. De ROB adviseert – gevraagd of op eigen initiatief – over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur en de beleidsmatige aspecten van financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies. Extra aandacht gaat uit naar de beginselen van democratie en rechtsstaat.

## **WETTELIJKE VERANKERING**

De ROB is ingesteld bij Wet van 12 december 1996 (Wet op de raad voor het openbaar bestuur, Staatsblad 1996, nr. 623). Per 1 juli 2017 is de adviesfunctie van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) overgedragen aan de Raad voor het Openbaar Bestuur. De Rfv was ingesteld bij wet van 21 februari 1997.

De geschiedenis van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gaat terug tot in 1960. Toen werd de Raad voor de gemeentefinanciën (Rgf) opgericht. In 1965 werd de Raad voor de Territoriale Decentralisatie (RTD) ingesteld. Beide zijn voorlopers van de huidige Raad voor het Openbaar Bestuur.

## **WERKWIJZE**

Adviesaanvragen kunnen van alle ministeries en van de beide Kamers der Staten-Generaal afkomstig zijn. De ROB baseert zijn adviezen op bestuurlijke kennis en ervaring, state-of-the-art wetenschappelijke inzichten en kennisname van opinies en inzichten uit de samenleving. Ook via andere activiteiten (lezingen, rondetafelgesprekken, congressen, inleidingen) levert de ROB een bijdrage aan het politiek-bestuurlijke en maatschappelijke debat over het functioneren van het openbaar bestuur en de democratie.

## **SAMENSTELLING**

De Raad bestaat uit een voorzitter en acht leden die worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Zij zijn geselecteerd op basis van hun deskundigheid en maatschappelijke ervaring. Daarnaast kan de Raad voor projecten tijdelijke raadsleden aanstellen.

## **STAF**

Een compacte staf ondersteunt de ROB. De secretaris en zijn medewerkers leggen over hun werk verantwoording af aan de Raad.

## **ADRESGEGEVENS**

Bezoekadres: Korte Voorhout 7  
Postadres: Postbus 20011,  
2500 EA Den Haag  
T 070 426 7540  
E [info@raadopenbaarbestuur.nl](mailto:info@raadopenbaarbestuur.nl)  
[www.raadopenbaarbestuur.nl](http://www.raadopenbaarbestuur.nl)  
@Raad\_ROB

## Data Debat Denkkader

De Raad heeft het 'Data Debat Denkkader' opgesteld. In dit denkkader zet hij de belangrijkste ontwikkelingen van sturen met data op een rij. Bij iedere ontwikkeling plaatst de Raad de uitdaging voor het waarborgen van de legitimiteit van sturen met data. Per uitdaging formuleert hij de aspecten van data-sturing die publieke verantwoording zou moeten belichten. Tenslotte vertaalt de Raad deze aspecten naar vragen die volgens hem gesteld dienen te worden bij publieke verantwoording. Deze vragen helpen niet alleen om het proces van data-sturing transparant te maken en de *black box* te openen, maar ook om mogelijke ontsporing in het proces van data-sturing in beeld te brengen, zodat tijdig kan worden gecorrigeerd en bijgestuurd. Deze vragen worden per fase van de datacyclus (data-verzameling, data-analyse en data-toepassing) geformuleerd en zijn van toepassing op alle lagen van het openbaar bestuur: de regering en Staten-Generaal, de gedeputeerden en Provinciale Staten, en de colleges en gemeenteraden. Ook zijn ze handzaam voor zowel overheden en overheidsinstanties met een publieke functie als private techbedrijven.

## Data Debat Denkkader

	Belangrijke ontwikkelingen in data-sturing	Uitdagingen voor waarborgen van legitimiteit van data-sturing	Aspecten van data-sturing die publieke verantwoording zou moeten belichten	Vragen die antwoord verdienen			
Data-verzameling	Meer, gevarieerde, snel te verzamelen gedragsdata waarvan de waarheidsgetrouwheid meer beïnvloed is	Transparantie-paradox	Doelgerichtheid	1 Vanuit welk doel en beweegredenen worden data verzameld?			
				2 Welk probleem moet data-sturing oplossen of welk belang dient het?			
				3 Wanneer is het probleem opgelost of het beoogde belang gerealiseerd?			
			4 Wie moeten bij het ontwerpproces van data-sturing betrokken zijn uitgaande van de doelstelling?				
			Rechtmatigheid	5 Worden data rechtmatig verkregen en/of gedeeld? Is er wettelijke bevoegdheid daarvoor?			
			Veiligheid	6 Worden data en daarmee persoonsgegevens goed beschermd en veilig beheerd? Zijn de benodigde beheersystemen op orde?			
Data-analyse	Datagedreven analyses en voorspellingen van gedrag	Black box society	Verantwoordelijkheid	7 Zijn de gebruikte data juist, up-to-date, niet verouderd of gemanipuleerd?			
				8 Is er geen bias in de gehanteerde datasets met kans op systematische benadeling, ongelijke behandeling of discriminatie van bepaalde groepen/wijken? Welke inspanningen zijn verricht voor het minimaliseren van bias bij het ontwikkelen van algoritmen?			
				9 Wanneer wordt door wie verantwoordelijkheid gedragen voor de (mogelijk negatieve) gevolgen van toegepaste algoritmen?			
				10 Op welk niveau is verantwoording georganiseerd (landelijk, regionaal, lokaal) en welke partijen zijn daarbij betrokken?			
						Toegankelijkheid	11 Is er zodanig toegang tot data-analyses om de methode, de gehanteerde algoritmen, de gebruikte datasets en de feitelijke verwerkingen te kunnen toetsen?
							12 Is er expliciet aangegeven op welke wijze algoritmen worden ingezet in de organisatie? Welk besluit is genomen voor de inzet van het algoritme, op basis van welke argumenten, en door wie?
						Uitlegbaarheid	13 Zijn data-analyses in begrijpelijke taal uit te leggen (type gegevens, combinatie van datasets, doorslaggevende factoren voor de uitkomst)?
						Proportionaliteit	14 Wegen de kosten (inleveren van fundamentele rechten en vrijheden) op tegen de baten (efficiëntie of effectiviteit)?
				15 Is de samenleving vertegenwoordigd in de maatschappelijke afwegingen die zijn gemaakt om data-analyses (te blijven) in te zetten? Zo ja, op welke manier?			
				16 Zijn er mogelijk groepen die niet vertegenwoordigd zijn in het democratisch proces van besluitvorming? Zo ja, welke groepen zijn dat en hoe wordt ervoor bewaakt dat zij alsnog gehoord worden?			
Data-toepassing	Ontkokering, maatwerk en (semi-) automatische besluitvorming bij het sturen van gedrag	Ontsporing in het proces van sturen met data	Data-alertheid	17 Wordt er bij de uitvoering van taken rekening gehouden dat er (semi-) automatische besluitvorming plaatsvindt in de organisatie/het bedrijf?			
				18 Zijn in de uitvoering van taken de mogelijk ongewenste effecten van toegepaste data-analyses in beeld gebracht? Zo ja, wat zijn die?			
				19 Welke inspanningen worden verricht om de mogelijk negatieve effecten van toegepaste data-analyses in de uitvoering te proberen voorkomen?			
				20 Welke capaciteit aan menselijke maat wordt ingezet om aanvullend onderzoek te doen in (semi-) automatische besluitvorming? Is er voorzien in menselijk contact met de burger om een besluit uit te leggen en eventueel te heroverwegen?			
						Toelaatbaarheid (fouten)	21 Is er overwogen welke fouten toelaatbaar zijn gezien hun consequenties? Zo ja, wat is de bandbreedte oftewel in welke mate zijn die aanvaardbaar?
						Wederkerigheid	22 Kunnen burgers er baat bij hebben om toegang te krijgen tot deze data? Zo ja, hoe hebben zij er baat bij?
							23 Welke data moeten dan specifiek toegankelijk worden gesteld, zodat burgers daar baat bij hebben?
				24 Is publieke toegang tot die specifieke data verantwoord? Waarom wel/niet?			
				25 Kunnen burgers met die data ook mee- en bijsturen in beleid op beslissingen die hen aangaan? Zo ja, hoe? Zo niet, wat is daarvoor nodig?			

